

— יש ערך לאומות-העולם. וכן קיום שבע מצוות בני נח צריך להיות מתוך ידיעה שמקורן מישראל⁴³. אם המעשים שלהם וההיסטוריה שלהם מופיעים כהמשך ממקור והשראת השכינה בישראל — אז יש להם ערך; אבל אם הדברים אינם נמשכים מהמקור האמיתי, הרי כל קריאתם את שם אלהים היא שקר וזיוף וחילול הקודש. אין להם חופש לחדש דברים לעצמם⁴⁴. ונקוה לקידוש השם מתוכנו לעולם כולו.

9. מלאכה ועבודה

יש הבחנה בין שתי הפרשיות של שבת: פרשת הציווי ופרשת הקיום. הציווי הוא המשך הקדושה מן השמים. הקיום הוא ירידת הקדושה להוכנו. בפרשת "ויקהל" מופיע ענין השבת למעשה⁴⁵. מקור השכינה השמימית.

מתוך כך נפגשים במושג של מלאכה. יש מקום להבחין בין מלאכה לעבודה⁴⁶. כמה מגדולי ישראל עסקו במחקרים על שמות נרדפים. מלאכה ועבודה הן שני אופנים במציאות העשייה של האדם. מלאכה היא "מלאכת מחשבת"⁴⁷, יצירה של האדם מתוך החופש של האדם. האדם חושב מחשבות ועושה מלאכה, מלאכה בעיר או מלאכה בשדה. מלאכה שייכת למלאכות של המלאכים השמימיים.

לעומת זאת במושג עבודה יש צד מצמצם: עבד, עבדות. היא גם יכולה להיות חיובית: "עבדת הקדש"⁴⁸. אבל יש כזה גם צד של השתעבדות. בקהלת

ה' כד: ישראל מוחא בניהו, וי' זור ואחתון וסו: ולבא ומוחא אחקשר דא ברא, וע"ש רסט; ומשפטים קח: הערת רבינו. ⁴³ "כל המקבל שבע מצוות ונזהר לעשותן הרי זה מחסיד אמות העולם, ויש לו חלק לעולם הבא. והוא — שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בן הקב"ה בחורה והרענו עליהי משה רבינו שבינו נח מקודם נצטוו בהן. אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב ואינו מחסיד אמות העולם אלא מחכמים" רמב"ם, הלכות מלכים ז' יא. ועין אגרות הראיה א, עמ' צ"ק. ⁴⁴ "עכורים שבת אפילו ביום מנוחת החול, אם עשאנו לעצמו כמו שבת — חייב מיתה. ואין צריך לומר אם עשה מועד לעצמו. כללו של דבר, אין מניחין אותן לחדש דת ולעשות מצוות לעצמן מדעתן" רמב"ם, הלכות מלכים י' ט. ⁴⁵ "לא תבערו אש" שמות לו ג. ⁴⁶ "יש מלאכה הנח על כל דבר מעשה המביא לידי תכלית ותועלת, ויש בו תקין העולם, והם כלל ל"ט מלאכות שהזכירו בדרוש, כמבואר היטב ברובי התנ"ך ונ"ך בבואר שם מלאכה" הכותב והקבלה, שמות כ' י. "ואמר רבינו דע כי יש הבדל בין מלא עבודה ובין מלא מלאכה, עבודה כולל כל המעשים שאדם עושה, ואפי' אין במעשהו ענין המצטרך לידיעה וחכמה, גם אינו משנה דבר במעשהו ולא מתקן דבר... וכיצה ממעשים הללו שהם מעשה עבד, והוא ענין המלה שירשה עבד, והשם עבודה... ואין שם מלאכה ונפל אלא על המחדש דבר כענינים הסבכים ומשנה אותם במעשהו כמו שדרו, ועל ידי המחדש הזה יהיה תקין הדבר..." שם, שם לה א. ⁴⁷ שמות שם לו. ⁴⁸ שם לו א.

יש פסוק חריף מאוד: "מלך לשדה עבד"⁴⁹. יכול להיות מצב שמלך נעבד לשדה, נעשה משועבד לשדה שהוא עובד בו. האדם שוכח את ערכו, שוכח את החוכן הפנימי הרוחני שלו, נעשה משועבד לחומר ולגוף במקום להיות בן חורין. "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה"⁵⁰. במקום להיות יוצר ועושה מלאכת מחשבת — הוא נעשה משועבד. ישנו חילוק דק בין מצב פסיכולוגי בו האדם נעבד למכונה, לטכניקה, לבין מצב בו הוא משתלט על המכונה ויוצר "יצירות. הרי צריכים גדולים בעלי מלאכה.

יש חילוק בין מלאכה לעבודה, ובשתיהן יכול להיות מצב משפיל או מצב מרומם. בפרשתנו אנו נפגשים לגבי שתיהן יחד במצב הנישא: "מלאכת עבדת הקדש"⁵¹.

10. אש — יסוד מלאכות

לעומת ענין השבת המופיע באופן כללי בחלק הראשון של עניני השבת "ושמרו בני ישראל את השבת"⁵², בחלק השני ישנה התפרטות והגדרת עניני השבת הלכה למעשה: "לא תבערו אש בכל משבתכם ביום השבת"⁵³. ענין האש מתפרט כחורה שבעל-פה. "תורת ד' תמימה"⁵⁴ והיא מוללת תורה שבכתב ותורה שבעל-פה. במוע להשמל, ישנה גישה אצל אנשים ריקנים שבזמן מתן תורה לא הייתה אש מעין זו, ולכן אינו נכלל בדרך אש. הנכון הוא שהאש הראשונה מתפרטת לכל מיני אש. האש הראשונה הופיעה עלידי הכאת שתי אבנים⁵⁵, וממנה נמשך כל ענין האש וכל מיני אש⁵⁶. הכערת אש במכוונות והמצאות שונות, האש היא היסוד למלאכות ולטכניקה⁵⁷.

11. מלאכה — מחשבות ומעשיות

יש מקום להעמקה ולהבחנה במושג של מלאכה. יש שני אופנים לתפיסת ענין המלאכה. מצד אחד יש עצם המלאכה: גוף המעשה הגשמי הטכני. האדם מכה

⁴⁹ קהלת ה' ח. אפילו מלך ששולט מסוף העולם ועד סופו לשדה נעבד, שהוא שואל: עבדה שהי פירות או לא עבדה — קהלת רבה שם. "אפילו המלך שאין למעלה ממנו נעבד לשדה בעבור צרכי כי ממנו מחייתו" רשב"י. ⁵⁰ אבות ו' ב. ⁵¹ שמות לו ג. ⁵² "במוצאי שבת נתן הקב"ה דיעה באדם הראשון מעין דוגמא של מעלה ודבאי שני אבנים וטתן זו בזו רצא מזה אור" פסחים נד א. ⁵³ "אין מוציאין את האור לא מן העצם ולא מן האבנים ולא מן העפר ולא מן הרעפים ולא מן המים" משנה כ"ב ג' א. ועיין אורח משפט סי' ע, שיחת רבינו חשעה כאב סי' 2. ⁵⁴ במכילתא (מסכתא דשבתא פ' א) כחוב: "ד' נתן אומר לא תבערו אש... תלמוד לומר לא תבערו אש ביום השבת, ביום השבת אי אחא מבעיר אבל אחא תבעיר ביום טוב", וזעיר רבינו: "בביתא דיליפון זה להחיד העברה מע"ש י"ל ע"פ המבואר בנמוק"י כפ' כיצד הרגל בחינת ההכערה מע"ש